

Joan Margarit
Un hivern fascinant

Proa

JOAN MARGARIT

Un hivern fascinant

EDICIONS PROA

BARCELONA

2017

Disseny de la col·lecció: TYPERWARE®

Disseny de la coberta: Planeta Art & Disseny

A la coberta, fotografia de © Carlos A. Schwartz

Primera edició: octubre del 2017

© 2017 Joan Margarit

Drets exclusius d'aquesta edició:

2017 Raval Edicions SLU, Proa

Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.proa.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com <<http://www.conlicencia.com/>>; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Composició i compaginació: *Vilanrosa*

Impressió: Liberduplex

ISBN: 978-84-7588-683-1

Dipòsit Legal: B. 22.418-2017

Índex

<i>Un hivern fascinant</i>	9
<i>Cuesta de Atocha</i>	11
<i>L'illa misteriosa</i>	13
<i>Treballs d'amor</i>	15
<i>Dona fent-se les mans</i>	17
<i>Construcció d'un destí</i>	19
<i>Verdaguer</i>	21
<i>Familiaritats</i>	23
<i>Goyescas</i>	25
<i>D'injúries</i>	27
<i>Càstig del record</i>	29
<i>Tramuntana</i>	31
<i>El nostre temps</i>	33
<i>D'on venim? què som? on anem?</i>	35
<i>Lluita lliure</i>	37
<i>Ictus</i>	39
<i>Futur</i>	41
<i>L'albatros</i>	43
<i>Carretera</i>	45
<i>A través del dolor</i>	47
<i>El que m'il·lumina</i>	49

<i>Un amic</i>	51	
<i>Més que una cançó</i>	53	
<i>Termòpiles</i>	55	
<i>La vida</i>	57	
<i>Siglo de Oro</i>	59	
<i>Cavalcades</i>	61	
<i>Fotografia d'una nena</i>	63	
<i>De senectute</i>	65	
<i>Jorge Manrique</i>	67	
<i>Si llegiu aquest llibre</i>	69	
<i>Lírica del temps</i>	71	
<i>Coratge</i>	73	
<i>Últimes representacions</i>	75	
<i>Coneguda crueltat</i>	77	
<i>Finalitats</i>	79	
<i>Rere els vidres</i>	81	
<i>Instants</i>	83	
<i>Mitologia</i>	85	
<i>La soledat del mar</i>	87	
<i>Cap altre inici</i>	89	
 EPÍLEG	 91	
Agraïments	99	

Un hivern fascinant

Un hivern fascinant

Les roselles van desapareixent,
eliminades com les males herbes.
Molt aviat ja no s'escamparan
les roges pinzellades del vent als camps de blat.
Qui podrà entendre un dia
els quadres de Van Gogh?
Visc encara en un món familiar,
malgrat que subtils canvis ja m'alerten:
no tornarà a ser el meu.
No es tracta d'un infern: permet comprendre.
L'oblit arriba, tranquil·litzador.
I torna, sempre torna l'alegria.

Cuesta de Atocha

Ens creuem. Ells dos pugen:
la cadira de rodes on s'asseu
encongít, gemegant, un home jove
i el pare, que l'empeny.
Per fer més força, tira els peus enrere
i estira tant com pot cames i braços.
Així, encorbat i tens,
gairebé no pot vèncer la pujada.
Sé el que sent: que es fa vell.
Un maleït instant, en compadir aquest pare,
m'equivoco: encara té el seu fill.

Ara que ja han passat,
contemplo amb un somriure com s'allunyen.
Una dona a un portal em mira amb mala cara.
No sap en quina escena d'amor s'està ficant.

L'illa misteriosa

En arribar-hi, a l'adolescència,
era un indret amable i bellíssim.
I va ser casa meua.
Parlant en castellà, jo m'esforçava
a fer-ho amb la mateixa melodia.
Vaig viure a una ciutat on les dones posaven,
en sortir a les finestres, coixins damunt l'ampit
per recolzar-hi els braços. Els carrers
amb cases d'estuc rosa baixaven fins al port.

Un dia vaig tornar al meu país abrupte,
però l'illa és a prop, a la memòria.
Ja no hi podré desembarcar mai més.
Tenerife, anys cinquanta:
un lloc i un temps. Els únics
on voldria tornar. Pel seu mar càlid
nedava ja un tauró: el meu futur.

Treballs d'amor

El motiu tant és.
Cal buscar entre les restes el que ha sobreviscut.
¿Podríem no sentir-nos insegurs,
si els nostres sentiments
són territoris de frontera
perduts, recuperats, tornats a perdre?
Perquè estimar no és enamorar-se.
És tornar a construir, una vegada, una altra,
el mateix pati on escoltar les merles
quan a la primavera encara és de nit.
És l'únic cant d'ocell que podria ser Schubert.
Tu i jo com als vint anys, sols a la cuina,
ens fem forts escoltant aquesta melodia.
Més claredat no l'hem tinguda mai.

Dona fent-se les mans

Fica els dits dintre l'aigua
i pensa en les carícies que han fet.
Però l'aigua es refreda a poc a poc,
igual que les paraules
que la van abrigar i l'han deixat sola.

L'interès per la vida s'acaba molt abans
del que els joves suposen.

Tot es refreda, i necessitem
el cansament d'haver estimat.
Per així desitjar el que es va acostant.
Tan diferent.

Construcció d'un destí

De nit al bosc,
entorn de la foguera, els nois cantàvem
«El vent us portarà la nostra crida».
Després ens adormíem a la tenda,
sota la tela blanca, tot contemplant les ombres
que les branques dels pins hi dibuixaven.

Em faltaven uns anys
per descobrir els antics poetes taoistes,
els que m'ensenyarien el sentit
del silenci i la lluna.
Ara la soledat es va posant
damunt de les paraules.
«El vent us portarà la nostra crida».
La sentireu. I no hi haurà ningú.

Verdaguer

Abandonat i sol, en aquest quarto
que avui és un museu, agonitzava.
Alhora al mateix llit
naixíem els poetes catalans
mentre una multitud que emplenava els carrers
se n'acomiadava. La pietat catòlica
i una mitologia decadent
servien d'esquelet a una bondat
i a una compassió com les de casa meva:
rurals i violentes. Verdaguer és l'alzina
que en aquest país nostre sempre hem necessitat:
primer hi calem foc i, de seguida,
la plorem durant anys. Cremar i plorar.
La desolació de la rancúnia.
L'estimo com un fill. I és el meu pare.

Familiaritats

El recordo en mirar com la boira gelada
va embolicant un edifici en obres.
Era un bon arquitecte a qui els dos bàndols
havien obligat a acotar el cap.
Ens enteníem bé.
Fins que em vaig convertir en un home jove
i ell a poc a poc començava a confondre
l'arquitectura amb la immundícia
dels llocs on a vegades la va haver de buscar.
L'obra sense ningú continua en la boira.
Em commou sentir en mi la seva covardia.

Goyescas

Ploreu, ploreu, però escolteu Granados.
Les *Goyescas*, ¿què poden dir, si Goya
el que millor pintava era la mort?
L'èxit a Nova York, la Casa Blanca.
La premonició del seu terror del mar.
Tot fa estremir en escoltar Granados.
El *Sussex* ha salpat per travessar el Canal:
el vell, desgavellat transbordador
serà un espant de ferro, el mateix d'aquell home
de la camisa blanca dels *Afusellaments*.
Un horror dins d'un altre: la guerra dins el mar.
La dona de Granados braceja en les onades
i ell s'hi llança a salvar-la.
Però se li aferra sense saber nedar.
Sempre que soni l'última *goyesca*
—la «Cançó de l'amor i de la mort»—
tornaran a ofegar-se. Abraçats.

D'injúries

Tots els condicionaments tendeixen a assolir que
la gent s'estimi el seu inevitable destí social.

ALDOUS HUXLEY: *Un món feliç*

Els joves passen
amb texans estripats, ensenyant els genolls.
Els hi porten també homes i dones grans.
És la moda i s'exposa en els aparadors.
Pertanyo a un altre temps
on aquesta elegància esquinçada
hauria estat infame. Igual que escopir a un pobre.
Som en un nou camí. Vers una altra misèria.
No puc renunciar a la sensatesa:
potser la vida ho ha d'estripar tot
i ella mateixa és un esvoranc enorme.
Però si fos així,
no caldria haver fet les catedrals.
Ni calien els crims. Amb l'amor ja bastava.

Càstig del record

Veníem travessant la crueltat
de l'estiu de secà, una mena de pàtria.
A Tàrrrega hi entràvem per una carretera
on el primer que vèiem era l'om:
davant de les piscines, igual que el personatge
d'un conte, ens protegia la seva ombra.
I saber que, dins l'aigua, la Joana
nedava lliure com les altres nenes.

Van tancar les piscines i l'om es va morir.
Quedaven secs la soca amb tres monyons.
El silenci del cant de centenars d'ocells,
del murmuri del vent entre les fulles,
de les veus ressonant-hi aquells dies feliços.
La indignitat d'exagerar records.

Tramuntana

Dures, netes igual que fa mil anys,
són les platges de pedres.
La tramuntana udola
de l'una a l'altra,
fa lluir el mar, l'escombra furiosa.
Ens busca, ens coneixem. Era el vent d'ella.
Dinem en una fonda amb hostes sols
que també parlen d'una taula a l'altra.
Tot el que hem estimat es perd en aquest cel
que ens ha de sobreviure.

El nostre temps

Quan vàrem adonar-nos-en, ja era a les finestres.
Com si hagués de quedar-se. Però ara
no ens il·lumina més que aquesta vaga boira.
Una llum feridora en algun cas.
El nostre va ser un temps més innocent:
en les obres encara celebràvem
que ningú hagués pres mal, que l'estructura
arribés dalt de tot i que es cobrissin aigües.
Vivíem en carrers als quals els convenien
noms com *de les Camèlies*.
De nit, entre els terrats, enceníem els llums
de l'àtic de la nostra joventut.
Entre les veus llunyanes i seus,
a vegades sorgeix un crit d'espant.
Però una ferida també és un lloc on viure.

D'on venim? què som? on anem?

(PAUL GAUGUIN, TAHITÍ, 1898)

Clavada a la paret —quatre xinxetes—,
la còpia del quadre
la vaig tenir al meu quarto d'estudiant.
Era la doble pàgina central d'una revista
que es va anar fent malbé mentre em deixava als ulls
alguna poderosa pau difícil.

Han passat seixanta anys i ara, un matí,
visitant el Fine Arts Museum of Boston,
he entrat en la penombra
d'una sala on els focus il·luminen
un únic quadre enorme.
Des del llenç de morats i blaus paradisiacs,
només em parla de *Què som?*
Aquest *què sóc* final, és l'únic premi
i l'únic càstig. No podia dir-m'ho
aquella pobra còpia. Ni jo ho hauria entès.
Aquí estic agraït que m'anés enviant,
des de tan lluny i sense cap retòrica,
la poderosa pau
que ja va protegir la meva joventut.